

**UNIVERSITATEA DE STUDII EUROPENE DIN MOLDOVA
FACULTATEA DE ȘTIINTE ECONOMICE**

**ECONOMIE MONDIALĂ
Suport de curs**

Pentru studenții –masteranzi
Specializarea Economie și administrarea afacerilor
Administrarea financiar-bancară

Recomandat de titularul de curs
Duhlicher Grigore

Aprobat la Comisia de calitate a Facultății Științe economice

Chișinău 2017

CUPRINS

- 1. ECONOMIA MONDIALA - FORMARE, DEZVOLTARE, CARACTERIZARE**
- 2. EVOLUȚIA ȘI TENDINȚE ÎN ECONOMIA MONDIALA ACTUALA**
- 3. ȘTIINȚA ECONOMICĂ MONDIALĂ**
- 4. FUNDAMENTE ALE ECONOMIEI MONDIALE**
- 5. STRUCTURA ECONOMIEI NAȚIONALE**
- 6. CARACTERIZAREA ECONOMIEI NAȚIONALE - CRITERII ȘI INDICATORI DE CARACTERIZARE**
- 7. TIPOLOGIA ECONOMIILOR NAȚIONALE**
- 8. ȚĂRILE ÎN CURS DE DEZVOLTARE**
- 9. DIVIZIUNEA MONDIALA A MUNCII**
- 10. RELAȚIILE ECONOMICE INTERNAȚIONALE**
- 11. CIRCUITUL ECONOMIC MONDIAL**
- 12. FLUXURILE COMERCIALE INTERNAȚIONALE**
- 13. PROCESE ECONOMICE CU IMPLICATII GLOBALE REGIONALISMUL**
- 14. COOPERAREA ECONOMICĂ INTERNAȚIONALĂ**
- 15. INTEGRAREA ECONOMICĂ INTERNAȚIONALĂ**
- 16. PROCESUL DE TRANSNATIONALIZARE**
- 17. SOCIETATILE TRANSNATIONALE**

ECONOMIA MONDIALA - FORMARE, DEZVOLTARE,

CARACTERIZARE

Economia mondiala contemporana este fondata din economiile nationale ale statelor lumii printr-o interdependenta a legaturilor economice dintre ele. Economia mondiala reprezinta un proces economic care a parcurs mai multe etape:

1. Dezvoltarea economiei de schimb, largirea legaturilor economice intre diferite tari si regiuni pe baza carora in sec XVI s-a constituit piața mondiala.
2. Dezvoltarea manufacturilor si a marii industrii masiniste care a determinat ample transformari pe baza tehnico-materiala si in structura producției de bunuri și servicii.
3. Revoluțiile din sec XVII, XVIII, XIX care au favorizat procesul de consolidare a economiei nationale si a pieței nationale.
4. Formarea diviziunii internationale a muncii ca ansamblu de specializari pentru export.
5. Sfarsitul primului razboi mondial, prabusirea etalonului aur care l-a urmat si criza economica din 1929-1933 au constatat existenta ca o realitate obiectiva a economiei mondiale.

Treptat, apar noi tendinte in diviziunea muncii ceea ce face ca diviziunea internationala a muncii sa se transforme in diviziune mondiala a muncii.

1. Economia mondiala este acel stadiu al schimbului de activitati cand pe baza virtutei diviziunii muncii la nivel mondial este implicata in mod obiectiv majoritatea agentilor economiei de pe glob.
2. Economia mondiala este ansamblul economiilor nationale dintre care, in virtutea existentei diviziunii mondiale a muncii, se dezvoltă relații complexe si contradictorii de interdependenta, pe baza anumitor mecanisme economice internationale si intr-un cadru juridic institutional.

În economia mondiala acționează ca agenți economici statele naționale care sunt entități umane. Economia mondiala este un tot unitar, ce cuprinde subsistemele: (economia naționala, (diviziunea mondiala a muncii, (relațiile economice internationale, (circuitul economic mondial.

CARACTERISTICILE ECONOMIEI MONDIALE:

- Celula de baza o constituie economiile nationale in cadrul carora acționează agenții economici si se dezvoltă relațiile de producție
- Agenții economici sunt de 2 feluri: nazionali si rezidenți.

Agentii naționali sunt unitati economice particulare sau de stat sau statui însuși iar agenții rezidenți sunt firme mixte cu capital autohton si strain si STN (societal transnationale).

3. Conținutul economiei mondiale este eterogen, format din tari si teritorii diverse cu diferite grade de dezvoltare a relațiilor de producție si diferite potențiale economice.
4. Pe parcursul dezvoltării economiei mondiale apar contradicții al căror rol si influența se modifică de la o perioada istorica la alta

5. Interdependentele care stau la baza existenței sale alcătuiesc un sistem complex. Fizionomia și modul specific de funcționare a economiei mondiale în fiecare etapă istorică reprezintă ordinea economică mondială.

Ordinea economică mondială reprezintă un concept nou ce reflectă modul de dispunere și funcționare în timp și spațiu a economiei mondiale și a mecanismelor de funcționare.

1. EVOLUȚIA ȘI TENDINȚE ÎN ECONOMIA MONDIALĂ ACTUALĂ

În ultimele decenii s-au produs schimbări. Factorii propulsorii ce duc la globalizarea economiei mondiale:

1. Factorul progres tehnico-stiințific ce are o amploare și profunzime întrucât se apreciază că în prezent se desfășoară o veritabilă revoluție tehnico-stiințifică, proces de natură tehnologică, iar modificarea tehnologică atrage schimbări în activitatea economică mondială.
2. Înlăturarea sau reducerea barierelor naționale în calea fluxurilor internaționale de bunuri, servicii, tehnologii, capitaluri, proces care este de natură economică
3. La nivel național în majoritatea țărilor lumii se desfășoară un proces de trecere spre diferite forme ale economiei de piață și se produce o deschidere spre capitalul străin
4. La nivel regional constă într-o tendință de regionalizare a activității economice în special în 3 regiuni:
Europa Occidentală, America de Nord și Asia, în jurul celor 3 piloni principali: UE, SUA, Japonia
5. La nivel internațional noile tehnologii și perspectiva schimbării lor rapide, expansiunea globală a industriilor cheie și dezvoltarea sectorului de servicii.

3. ȘTIINȚA ECONOMICĂ MONDIALĂ

Economia mondială a fost structurată pe verticală și orizontală. Structura orizontală se face pe ramuri și subramuri. Pe verticală se structurează în:

1. Microeconomia - privește viața economică la nivelul agenților interni
2. Mezoeconomia - privește viața economică a subramurilor și regiunilor din interiorul unor economii naționale
3. Macroeconomia - reprezintă totalitatea proceselor și fenomenelor economice care se formează la nivelul unei economii naționale
4. Mondoeconomia - înseamnă ansamblul formelor de viață economică, a relațiilor și legăturilor cauzale și

funcționale, la nivelul relațiilor dintre economiile naționale **Știința economiei mondiale este știința care se ocupă cu studierea economiei la nivel mondoeconomic în ansamblul legilor ce guvernează procesele și fenomenele economice ale comunității internaționale.** Când se execută o cercetare, un studiu, trebuie acordată o mare atenție faptului că terminologia folosită trebuie să fie adusă la același numitor comun (\$, ECU, EURO).

4. FUNDAMENTE ALE ECONOMIEI MONDIALE

1. Economiiile naționale - principale componente ale economiei mondiale

Economia națională este unitară, datorită caracterului comun al activității existenței pieței interne unice care constituie elementul fundamental al economiei naționale.

Economia națională este un ansamblu de resurse materiale și umane, de activități de producție și de schimburi de servicii care s-au constituit în ramuri, subramuri, sectoare de activitate, etc, între care se stabilesc legături reciproce pe baza cărora se înlăptuiește mișcarea valorilor materiale și spirituale, se asigură funcționarea și dezvoltarea economică a societății.

Acest cadru are activități economice tot mai diversificate și este integrat complexului economic.

Complexul economic național este ansamblul coerent în care activitățile economice sunt integrate atât pe orizontală cât și pe verticală. Într-un spațiu organizat unitar sub raport monetar, financiar, care are capacitatea necesară pentru stabilirea priorităților dezvoltării, pornind de la criteriile proprii de eficiență economică și este capabil de dezvoltare autocentrată și autoîntreținută.

Această dezvoltare este imperios necesară pentru ca acel stat să obțină independența economică. Aceasta reprezintă capacitatea exercitării depline a suveranității asupra formei de structurare economică a spațiului național, asupra folosirii resurselor naționale pentru elaborarea și aplicarea unor strategii de dezvoltare a stabilității modului de încadrare în diviziunea mondială a muncii.

5. STRUCTURA ECONOMIEI NAȚIONALE

Poate fi abordată din mai multe puncte de vedere corespunzătoare criteriilor care stau la baza alcătuirii ei. Se disting următoarele tipuri de structuri ale economiei naționale:

- **Structura materială** - reflectă compartimentarea activității economico-sociale în cadrul diviziunii sociale a muncii corespunzător specializării producției în cadrul societății. Principalele ramuri existente în economia națională sunt: industria, agricultura, construcțiile, transporturile, telecomunicațiile, circulația mărfurilor, creditul, gospodăria comunală, învățământul, cultura și arta, știința, ocrotirea sănătății, asistența socială. Economia națională poate fi structurată și pe domenii, sectoare de activitate:
 - > sectorul primar, ce include industria extractivă, agricultura și silvicultura;
 - > sectorul secundar: industria prelucrătoare și construcțiile;
 - > sectorul terțiar: serviciile;
 - > sectorul cuaternar: cercetare științifică.
- **Structura tehnică** - pune în evidență alcătuirea economiei naționale prin prisma instrumentelor și a tehnologiilor existente.
- **Structura demoeconomică** - pune în evidență gruparea populației active pe sectoare, ramuri, subramuri și în cadrul lor pe sex, vârstă, nivel de pregătire, etc.
- **Structura organizațională** - evidențiază:
 - > Gruparea activităților economice pe domenii mari ce se constituie în subsisteme ale economiei

naționale (ex: subsistem comercial, financiar-bancar) >
Compartimentarea activității pe niveluri și verigi organizatorice constituite pe baza diviziunii sociale a muncii

- **Structura teritorială** - reflectă compartimentarea economiei naționale pe zone și regiuni economice
- **Structura de proprietate** - evidențiază componența, alcătuirea economiei naționale din punct de vedere al proprietății

6. CARACTERIZAREA ECONOMIEI NAȚIONALE - CRITERII ȘI INDICATRI DE CARACTERIZARE

Criteria ale economiei naționale a locului și rolului economiei naționale în economia mondială:

1. nivelul dezvoltării economice
2. potențialul economic
3. gradul de acoperire a necesității de producție și de consum din resurse proprii
4. gradul de valorificare a factorilor de producție
5. gradul de participare la comerțul internațional;
6. indicatori de nivel. la care datele se raportează la numărul de locuitori, la o persoană ocupată, la un hectar, la o unitate de resurse naționale (producția pe locuitor). Acești indicatori exprimă gradul de dezvoltare economică și socială al unei țări :
 - > indicatori de dinamică - exprimă evoluția în timp a economiei unei țări, grupe de țări, zone, sectoare, ramuri, etc. acești indicatori folosesc ritmul de creștere
 - > indicatori de structură - exprimă fie gradul de dezvoltare, fie profilul unei economii naționale (ex: structura teritorială)
 - > indicatori de potențial economic absolut - caracterizează forța economică, științifică și culturală a unei țări (ex: nr populației, mărimea investițiilor)
 - > indicatori de potențial economic relativ - se referă la raportul dintre o anumită parte și întreg
 - > indicatori tehnico-calitativi și de eficiență - exprimă mărimea cheltuielilor materiale pe unitatea de produs, eficiența comerțului exterior, consumuri specifice

7. TIPOLOGIA ECONOMILOR NAȚIONALE

Printre clasificările utilizate în teoria și practica mondoeconomică se afla și acelea care au în vedere tipul sistemului economic, nivelul de dezvoltare economică și potențialul economic. La sistemul economic distingem:

- o Țări socialiste, <=> Țări capitaliste,
 - <=> Țări cu economie mixtă în care se întâlnesc relații de tip socialist, capitalist dar și de tip feudal.
- După nivelul de dezvoltare economică, se disting o Țări dezvoltate, <=> Țări cu

dezvoltare medie și o țări în curs de dezvoltare.

Criteriul de clasificare PNB și PIB pe locuitor. În categoria țărilor dezvoltate intră țările cu un înalt grad de dezvoltare a forțelor de producție, iar PIB/locuitor este mare: 12 state din UE + Mexic, Cehia, Ungaria, Polonia. La aceste țări preponderența este proprietatea privată. Din punct de vedere instituțional, majoritatea sunt republici, cu mici excepții (regate). Grupa țărilor dezvoltate nu este omogenă. În funcție de ritmul de creștere a PIB, aceste țări se împart în 3 categorii:

- Țări cu ritmul cel mai scăzut: 1 - 2% : Belgia, Danemarca, Grecia, Elveția, Suedia, Noua Zeelanda
- Țări cu ritm mediu: 2 - 3% : Austria, Franța, Germania, Italia, Norvegia, Olanda, Portugalia, Marea Britanie, Spania, Australia, Canada, SUA
- Țări cu ritmul cel mai ridicat: 3 - 5% : Japonia, Turcia, Irlanda

8. ȚĂRILE ÎN CURS DE DEZVOLTARE

Reprezintă economii caracterizate printr-un nivel redus de dezvoltare a forțelor de producție.

Grupul țărilor dezvoltate este eterogen: la un pol țările cel mai puțin dezvoltate (25 tari în 1975 iar în 1985 40 de state cu 30 milioane locuitori); la polul opus statele industriale noi și țările exportatoare de petrol. Din categoria noilor state industriale fac parte: Argentina, Brazilia, Chile, Coreea de Sud, Taiwan, Thailanda, iar din țările exportatoare de petrol:

- Țări cu venituri foarte ridicate: Emiratele Arabe Unite - 22000\$/locuitor,
- Țări cu venituri superficiale: Bahrein - 6440\$/locuitor
- Țări cu venituri intermediare: Kongo, Algeria, Siberia - 1030-1830\$/locuitor, **Iran** -2190\$/locuitor
- Țări cu venituri scăzute: Nigeria - 370\$/locuitor, Indonezia - 670 \$/locuitor

Criteriile stabilite de ONU ca o țară să fie în aceste țări dezvoltate:

- PNB să fie < 300 \$
- Ponderea producției industriale manufacturate în PIB să fie < 10%
- Rata analfabetismului să se cifreze la cel puțin 80% din întreaga populație

După potențialul economic al statelor se apreciază forța economică a unei țări, dată de nivelul resurselor materiale și umane și de gradul de folosire și valorificare a acestora. Potențialul economic global al unei țări este dat dintr-o serie de potențiale economice parțiale: potențialul productiv, industrie, agricultură, potențialul investițional, tehnica științifică.

ACCENTUAREA INTERDEPENDENTELOR ECONOMICE DINTRE STATELE LUMII

9. DIVIZIUNEA MONDIALA A MUNCII

În orice țară, indiferent de mărimea ei, de resursele de care dispune, de gradul de dezvoltare, se manifestă o neconcordanță între structura producției naționale și structura nevoilor sociale. Practic, nu există țară care, prin structura economiei sale, oricât de complexă ar fi, să poată acoperi din producția internă cerințele consumului productiv și individual și să asigure realizarea integrală a producției naționale pe seama pieței interne.

În această situație, intervenția asupra producției și consumului se realizează prin intermediul comerțului internațional, deci prin piața mondială. Piața mondială și diviziunea mondială a muncii s-au format în strânsă legătură una cu alta.

Diviziunea mondială a muncii (DMM)

- reprezintă unul dintre elementele constitutive ale sistemului economiei mondiale, care nu are un caracter de sine stătător, independent de dezvoltarea economiilor naționale
- apariția și dezvoltarea ei s-a produs când s-a realizat un anumit potențial de producție și când s-au conturat anumite structuri ale economiei naționale
- **definiție:** proces istoric-obiectiv de specializare a țărilor lumii în producția și comercializarea diferitelor bunuri pentru economia mondială
- **factorii** care au stat la baza diviziunii mondiale a muncii:
 1. înzestrarea diferită a țărilor cu resurse naturale
 2. progresul tehnic și nivelul diferit de dezvoltare
 3. dimensiunea teritorială și mărimea populației ce determină piețele interne
 4. gradul de dezvoltare și diversificare a aparatului de producție
 5. condițiile naturale
 6. factorii extraeconomici ce țin de opțiuni politice, tradiții, opțiuni social-culturale, etc
- Diviziunea mondială a muncii este premiză, dar și suport pentru dezvoltarea economiei mondiale
- Este baza pentru formarea și dezvoltarea celorlalte elemente ale economiei mondiale: relațiile economice internaționale, circuitul economic mondial, piața mondială
- În dezvoltarea sa și îndeosebi sub influența progresului tehnic, diviziunea mondială a muncii a parcurs mai multe **etape** și a îmbrăcat mai multe **forme**:
 - a) *specializarea intersectorială* a producției și exportului - sub influența căreia s-a ajuns de fapt la împărțirea lumii în țări industriale și țări agrare și țări cu industrie prelucrătoare dezvoltată și țări deținătoare de materii prime. Cunoaște 4 variante:
 - o materii prime minerale - produse prelucrate
 - <=> produse agro-alimentare - produse prelucrate
 - <=> construcții industriale și edificii - produse industriale
 - <=> servicii - produse de bază sau prelucrate

b) specializarea inter-ramuri producătoare - are la bază economia țârilor cu industrie și agricultură dezvoltată

c) specializarea intra-ramură prelucrătoare - diferite țâri produc și schimbă între ele diverse tipuri de produse ce aparțin aceluiași ramuri

d) specializarea orgcawlogică - în cadrul aceleiași subramuri se produc componente/subansambluri pentru unele produse complexe care se încorporează în produse finite

e) specializarea tehnologică - ca urmare a dezvoltării tehnico-științifice și tehnologice care a determinat producătorii de cunoștințe științifice și tehnologice

• Pentru specializările inter-ramură, intra-ramură și organologică se mai folosește noțiunea de *specializare intemațională în produse manufacturate*

În concluzie putem spune că diviziunea mondială a muncii este rezultatul unui îndelungat proces istoric de formare și diferențiere a structurilor economice naționale sub influența a numeroși factori economici, tehnico-științifici, politici și sociali.

10. RELAȚIILE ECONOMICE INTERNAȚIONALE

Reprezintă totalitatea legăturilor dintre economiile naționale, agenții economici de pe glob, legături ce s-au format odată cu dezvoltarea factorilor de producție și a diviziunii mondiale a muncii.

Principala formă a relațiilor economice dintre diferite țâri pe baza diviziunii mondiale a muncii au format-o *exportul și importul* sau, la nivelul economiei mondiale, *comerțul intemațional*

Au avut loc și se vor produce în continuare schimbări în structura relațiilor economice intemaționale. Aceasta a fost influențată de 2 fenomene:

- creșterea rapidă a prețurilor în comerțul intemațional

- după 1974 creșterea masivă a datoriilor externe din lumea a 3-a și Europa de Est
Relațiile economice intemaționale se desfășoară în cadrul bilateral și multilateral iar un rol important în dezvoltarea lor revine diferitelor organisme regionale sau intemaționale specializate.

Subiecții relațiilor economice intemaționale sunt agenții economici (firmele industriale, comerciale, organismele financiar-bancare)

Mecanismele și formele de manifestare ale relațiilor economice intemaționale au fost de:

- colaborare între diferite state

- dependența a unor state față de altele, ceea ce a dus la apariția fenomenului subdezvoltării

Se apreciază că dezvoltarea **multilateralismului** este principala trăsătură a relațiilor economice intemaționale

Multilateralism = ansamblul de raporturi simultane și coordonate la scară subregională, regională sau mondială între state independente și suverane

Procesul de multilateralism se bazează pe:

- accentuarea fără precedent a interdependențelor dintre economiile naționale

- necesitatea rezolvării problemelor globale cu care se confruntă omenirea: subdezvoltare, datorii externe, problema alimentară, valutară, problema mediului, populația.

11. CIRCUITUL ECONOMIC MONDIAL

Una din trăsăturile importante ale pieței mondiale == diversificarea formelor relațiilor economice internaționale și, pe această bază, a componentelor pieței mondiale care cuprinde;

1. comertul internațional = totalitatea operațiunilor cu mărfuri
2. fluxul internațional al serviciilor.
3. piața internațională a capitalurilor - cuprinde operațiile legate de plasarea în/din străinătate a capitalurilor sub diverse forme (investiții directe, împrumuturi și cumpărări de titluri de valoare)
4. piața tehnologiilor și a altor rezultate ale cercetării științifice.
5. piața internațională a forței de muncă.

Toate acestea sunt în strânsă legătură unele cu altele și cunosc o dezvoltare continuă

• Circuitul economic mondial = totalitatea fluxurilor economice internaționale de produse, servicii, capitaluri, forță de muncă, cunoștințe tehnico-științifice care iau naștere între agenții economici din diferite țări.

• Circuitul economic mondial

- are caracter istoric, pentru că s-a dezvoltat pe măsura dezvoltării fluxurilor economice internaționale.

- are caracter dinamic, pentru că formele și conținutul s-au perfectat continuu
are caracter obiectiv - fiecare economie națională este obligată să participe la circuitul economic mondial

• Circuitul economic mondial - 2 tendințe:

1) Tendința de mondializare a sistemului economic mondial - rezultă din dezvoltarea și apropierea accentuată dintre piețele de mărfuri și financiare și prin creșterea accelerată a schimbului mondial

2) organizarea economiei mondiale în zone din ce în ce mai integrate (Europa Occidentală, America de Nord, Asia)

Componentele circuitului economic mondial pot fi structurate pe 2 criterii:

a) d.p.d.v. al naturii fizice:

<> fluxuri comerciale internaționale

<=> fluxuri financiare valutare internaționale

<=> fluxuri de cooperare economică internațională

b) d.p.d.v. al orientării geografice:

o fluxuri între țări dezvoltate (fluxuri Nord-Nord)

<=> fluxuri între țări dezvoltate și țări în curs de dezvoltare (Nord-Sud)

<=> fluxuri între țări dezvoltate și țările Europei de Est (Est-Vest)

<^> fluxuri între țările Europei de Est și țări în curs de dezvoltare (Est-Sud)

<=> fluxuri între țări în curs de dezvoltare (Sud-Sud)

<=> fluxuri între țări aparținând aceleiași grupe, comunități economice sau zone geografice

12. FLUXURILE COMERCIALE INTERNAȚIONALE

Dezvoltarea comerțului cu bunuri și servicii între diferite țări a dus la formarea celui mai vechi și mai important flux - **comerțul internațional**

Comerțul internațional este activitate **ce include totalitatea** schimburilor de bunuri, servicii, turism, transporturi dintre două sau mai multe state

Cea mai îndelungată perioadă de creștere continuă a comerțului internațional a fost de la 1814 la 1914. În perioada interbelică comerțul internațional a cunoscut o recesiune, iar cel mai înalt nivel l-a cunoscut în primele 3 decenii după primul război mondial.

O oglindă fidelă a comerțului internațional este **balanța de plăți**

Fluxurile financiar-valutare internaționale

*Piața internațională a capitalului - **forme principale:***

1. investiții directe externe de capital - se concretizează în noi întreprinderi industriale, comerciale, agricole, de transport
 2. împrumuturi/credite externe acordate de bănci/firme particulare sau de organisme publice
 3. investiții externe de portofoliu - se realizează sub formă de acțiuni de către străini la societățile pe acțiuni existente într-o țară.
- toate aceste fluxuri de capital dau naștere la mișcarea capitalului pe termen lung

Piața financiară internațională. > cunoaște și alte forme de tranzacții:

<=> cumpărări-vânzări de devize străine <=>
acordarea de credite comerciale și bancare pe termen scurt

Un rol important în analiza fluxurilor economice ale unei țări revine **balanței de plăți** care reprezintă un tablou statistico-economic în care se reflectă și prin care se compară totalitatea plăților și încasărilor efectuate de o țară pe o perioadă de timp dat: trimestru, semestru, an

• bilanța de plăți - componente:

- schimburi de mărfuri - bilanța comercială "1 formează
- schimburi de servicii - bilanța invizibilelor r bilanța plăților
- venituri din investiții și transferări J curente

• bilanța mișcării de capital

= componentă a bilanței de plăți

= reflectă fluxurile de capital pe termen lung, mediu sau scurt sub formă de investiții directe, cumpărări de titluri de valoare, creditarea internațională și formarea și utilizarea rezervelor valutare

13. PROCESE ECONOMICE CU IMPLICATII GLOBALE REGIONALISMUL

În comerțul internațional, după cel de-al doilea război mondial, încep să se manifeste 2 tendințe:

1. globalizarea pietei, asa cum a fost ea sprijinita in acordul global pentru tarife si comert si dupa 1985 de Organizatia Mondiala a Comertului
 2. crearea unor organizatii economice regionale promovata de statele europene
- Regionalizarea presupune ca statele nationale dezvolta relatii de interdependenta tot mai accentuate cu grade diferite de complexitate. Tendinta de formare a blocurilor regionale economice a fost determinata de:

factori endogeni
factori exogeni

Factorii endogeni sunt rezultatul evolutiilor din interiorul unor tari sau grupuri deja constituite:

- dificultatile economice cu care s-au confruntat diversele economii
 - optiuni umantare, de politica economica, si conceptia comuna despre dezvoltare
 - politica de liberalizare a comertului intreprinsa de multe tari in curs de dezvoltare
 - anumite aspecte de ordin politic care au facut ca SUA, Japonia si Europa Occidentala sa-si asume responsabilitati egale si s-au angajat in formarea a 3 blocuri comerciale, economiile lor devenind surse de tehnologie, capitaluri si fluxuri de comert pentru celelalte economii din zona lor
- Factorii exogeni* sunt cei care exista in afara posibilitatilor de control ale tarilor:

1. acoperirea riscurilor potentiale la diferite evenimente care se petrec fie in zona, fie **in** afara ei
2. compensarea eventualelor pierderi rezuhate din ingustarea unor pietee extraregionale ca urmare a unor procese integrationiste
3. consideratii de ordin politic cum ar fi dorinta de stabilitate politica si de intarire a sistemelor democratice Nici una din aceste zone nu este constrturta ca un bloc inchis **fata de exterior.**

14. COOPERAREA ECONOMICĂ INTERNAȚIONALĂ

- a aparut ca o conditie obiectiva in cadrul unui proces de relansare si modernizare a economiei mondiale
- primul document intemational care a in scris cooperarea printre principiile fundamentale ale dreptului international Cartea Natiunilor Unite adoptata in 1945
- cooperarea presupune relatii si activitati economice ce decurg din:
 - contracte esalonate pe mai multi ani incheiate intre parteneri apartinand sistemelor economice diferite
 - contracte intre astfel de parteneri care au fost definite in calitate de contracte de cooperare industriala de catre guvern
- **Def Albu:** Cooperarea economica internationala reprezinta relatii bilaterale si multilaterale dintre state sau agenti economici din tari diferite vazand realizarea prin eforturi conjugate si pe baze contractuale a unor activitati conexe de productie, de cercetare si transfer tehnologic, comercializarea si servicii esalonate in timp in scopul obtinerii unor rezultate comune superioare sumei celor singulare
- cooperarea economica internationala nu este o alta denumire a relatiilor economice internationale sau a colaborarii economice
- cooperarea nu poate fi identificata cu nici una din cele 2 notiuni deoarece ea nu are un caracter propriu, distinct, reliefandu-se ca un flux nou in cadrul circuitului economic mondial si cu implicatie economica si sociala specifice

15. INTEGRAREA ECONOMICĂ INTERNAȚIONALĂ

Conceptul de integrare economică de data recentă în teoria și practica economică nu are o abordare unitară, definițiile pun accentul fie pe motivațiile procesului, fie pe una din laturile lui.

Integrarea economică = proces de dezvoltare a interdependentelor economice dintre

state prin forme și metode care asigură:

continuitatea și aprofundarea schimburilor economice creșterea gradului de întrepătrundere a economiilor naționale într-un organism divers și prezentare dar omogen și unitar în funcționalitatea lui

- la apariția integrării economice internaționale - 2 premise:
 - nivelurile apropiate de dezvoltare economică a țărilor candidate
 - voința politică liber exprimată a țărilor candidate
- o caracteristică principală - *institutionalizarea activității de colaborare și cooperare între țări*
- datorită diversității proceselor integracioniste, integrarea se prezintă drept cooperare sau în cel mai bun caz se asociază cu aceasta
- totuși integrarea se deosebește de cooperare prin faptul că:
 - deși în cadrul cooperării au loc facilități de ordin vamal, fiscal, țările aflate în cooperare își mențin sistemul vamal propriu
 - există o interdependență între partenerii aflați în cooperare dar aceasta nu exclude
menținerea economiei naționale

România a realizat în decursul timpului mai multe acorduri de cooperare cu Comunitățile Economice Europene: în domeniul produselor textile (1970), în domeniul produselor industriale (1971), acordul de comerț și cooperare comercială și economică.

16. PROCESUL DE TRANSNAȚIONALIZARE

Mondializarea este un fenomen evident și o caracteristică a vietei economico-sociale contemporane. Acest univers multidimensional este în parte produsul activității desfășurate de societățile transnaționale.

În afara de aceste societăți ca agenți economici, o multitudine de alte forțe operează la scară mondială: grupările sindicale transnaționale[^], diversele mișcări culturale, etnice, antinucleare, ecologice care se întrepătrund pe deasupra granițelor naționale.

Calea de formare a societăților transnaționale o reprezintă investițiile de capital în economiile altor țări. Investițiile de portofoliu se materializează prin achiziționarea de pe o piață financiară a unor valori mobiliare străine. Cea mai mare parte a investițiilor vest-europene în SUA îmbracă această formă. Ele permit participarea la luarea deciziilor dar nu conferă și dreptul de control.

Investițiile directe de capital pot îmbracă forma achiziționării pachetului de control al acțiunilor, a cumpărării unor întreprinderi sau a construirii altora noi. Majoritatea investițiilor americane în străinătate se efectuează în acest mod.

Societățile transnaționale sunt:

- principalii agenti economici ai internationalizarii produselor. Acestia sunt aproape **in** intregime generatori ai fluxurilor de investitii straine pe plan mondial
- initiatorii si organizatorii productiilor internationale *Productia internationala* = operatiune a firmelor fata de alternativa clasica si anume aceea de a recurge la piete
- genereaza fluxuri internationale complexe de factori de productie, de experienta manageriala si organizationala, informatii **in** cadrul unor structuri administrate **si** controlate unitar Procesul de transnationalizare
- va duce la aparitia unei societati civile transnationale si chiar va merge mai departe;

miza ei reala si grava o reprezinta sfarsitul nationalului si inceputul erei postnational

- nu se desfasoara uniform, fenomenele care se produc in multe tari, unele **chiar** dezvoltate arata ca statul national joaca un rol important Dintr-o analiza aprofundata se degaja ideea ca schimburile care urmaresc in aparenta impartirea lumii in sfere de influenta ale statelor deoarece statul isi conserva statutul de punct de plecare si de sosire a fluxurilor economice internationale. In acest timp, in spatiile apartinand transnationalului transced entitatile economiilor nationale astfel incat economia mondiala actuala nu mai reprezinta o suma a economiilor nationale. De fapt acestea sunt spatii integrale care apartin firmelor si bancilor transnationale in cadrul carora regulile internationale traditionale nu mai sunt valabile. Aceste spatii coexista si se intrepatrund cu zonele economice care functioneaza la nivelul natiunilor insa le influenteaza puternic pe acestea din urma.

Transnationalitatea, **ca** si integrarea interstatala, reprezinta o sfidare la adresa statului natiune.

17. SOCIETATILE TRANSNATIONALE

Expansiunea STN

- STN au aparut in faza capitalismului msustrial de la sfarsitul sec.XIX
- Dupa cel de-al doilea razboi monial, fenomenul transnationalizarii cunoaste o expansiune intensa m primul rand m SUA, apoi m Europa Occidentala si din 1970 in Japonia
- Dezvoltarea STN nu este o caracteristica exclusiva a industriei, aceleasi societati facandu-si aparitia si in alte sectoare: banci, asigurari, turism
- Cresterea puterii economice a unei STN se produce pe urmatoarele cai:
 - 1) *integrarea internationala pe orizontala* - semnifica cresterea taliei intreprinderii prin fuzionarea sau absorbtia pe plan (inter)national a unor firme precum si prin crearea pe loc gol de firme noi.
 - 2) *integrarea mternationala pe verticala* - semnifica cresterea taliei mtreprinderii prin achizitii sau construirea de intreprinderi m alte tari.
 - 3) *conglomerare internationala* - este considerata o forma mai noua de centralizare a capitalului aparuta ca urmare a influentei revolutiei stimpifice caracteristic pentru aceasta forma de integrare este faptul ca firmele absorbite fac parte din ramuri diverse ale caror activitati sunt fara nici o complementaritate, iar scopul integrarii este cresterea profitului

Pricipalul element de atractie pentru o STN este perspectiva pe care o ofera o piata prin **avantajele** pe care le creaza:

- procedurile de aprobare a investițiilor străine
- participarea admisă pentru capitalul străin
- repatrierea capitalurilor
- transferul de profit și dividende
- facilități de ordin economico-financiar
- politica de impozite

Ca urmare a acestor elemente, politica și strategia STN cunosc mai multe forme: de la strategia filialei cu funcționare autonomă până la strategia de integrare complexă.

Caracteristici și tipologii ale STN

- în general, transnațională este denumită o societate în situația în care investeste o parte din resursele sale peste granița sub diverse forme.
- STN reprezintă mari firme industriale, comerciale, bancare, formate din societatea-mamă sau întreprinderea de bază care, de regulă, este dispusă în țările de origine și un număr de filiale care acționează în diferite țări.
- Metropolele celor mai dezvoltate țări adapostesc cartierele generale ale STN. În țările în curs de dezvoltare sunt cantonate sarcinile de execuție. Nivelul intermediar de coordonare definește statutul unor orașe de reședință
- D.p.d.v. al constituirii, STN pot fi:
 - *national-internationale* - în care capitalul aparține integral sau în mare parte firmei dintr-o anumită țară
 - *multinaționale* — în care capitalul este format prin participarea unor întreprinderi sau bănci din mai multe țări
- în practică o linie de departajare între societățile multinaționale, societățile internaționale și STN este greu de stabilit. Dificultățile și controversele existente cu privire la definiția STN derivă din mai multe caracteristici ale acestora:
 - din structura lor, adică nr de țări în care operează, naționalitatea acționarilor, compoziția multinațională a managementului la vârf
 - din performanța lor
 - din comportamentul conducerii de vârf a firmei
 - o parte importantă din resursele utilizate sunt externe
 - conducerea firmei pe baza unei politici globale care ia în considerare condițiile și perspectivele mondiale ale activității și nu pe cele ale unei singure țări
- orice STN acționează concomitent în 3 spații economice:
 - 1) spațiul național unde se află societatea-mamă
 - 2) spațiul economic străin în care sunt implantate filiale
 - 3) spațiul economic internațional reprezentat prin schimburile care au loc între societatea-mamă și filiale
- adevărata naționalitate a proprietății unei STN este detinută parțial/integral de interese economice străine
- pentru dezvoltarea STN se folosesc 2 cai principale:
 - a) **autofinanțarea**
 - b) **finanțarea externă**
 În perioadele de avânt economic când masa profiturilor nete crește considerabil, dezvoltarea se realizează prin autofinanțare, iar în perioada de recesiune sau de înviorare economică se recurge la surse externe de finanțare. În funcție de dinamica STN în timp:
 - STN în creștere accelerată

- STN in crestere ridicata
- STN in crestere moderata
- STN in stagnari
- STN in declin Conform sistemului organizatorico-decisional STN pot

fi:

- 1) **etnocentric** -> societatea mama controleaza strict filialele din strainatate, conducerea carora este incredintata cetatenilor din tara de origine
 - 2) **policentric** ~^ sistemul policentric acorda o autonomie relativa filialelor
 - 3) **geocentric** -> acest sistem este varianta cea mai evoluata a tipului policentric de organizare si conducere in care descentralizarea este maxima
- In practica se intalnesc 4 modele de organizare a STN, a caror structura are la baza diviziunea tematica si/sau internationala, diviziunea geografica, diviziunea de produs si structurile mixte

Practicile specifice si consecintele activitatii STN

• pot fi sistematizate astfel:

1. transferul international de produse, repartizarea intre imitatile componente a sarcinilor de productie si transferul de activitate
2. manevrarea parghiilor comercial-fiscale
3. preturile de transfer
4. speculatii monetare

1) In ramura de varfca principiu general, niciuneia dintre filiale nu ii este repartizata producerea integrala a unui produs complex. Dublarea sau triplarea functiei unor imitati din diferite tari si mentinerea altora in rezerva permit STN sa transfere cu relativa rapiditate produsele dintr-o tara in alta in functie de eventualele schimbari in evolutia preturilor sau de situatia de pe piata fortei de munca.

2) In vederea maximizarii profiturilor, STN acorda un rol si o pondere mai mare filialelor din domeniul comercial si financiar-valutar care pot fi folosite cu mai multa usurinta si cu mai mare rapiditate.

• O metoda larg utilizata este infiintarea unor filiale in tarile unde presiunea fiscala este redusa si organizarea unor relatii artificiale de multe ori doar scriptic intre acestea si unitatile efectiv producatoare situate in alte tari cu un nivel redus al impozitelor

• In practica orice STN isi creaza in acest paradis fiscal una sau mai multe perechi de holdinguri, respectiv un holding de gestiune a participantilor care centralizeaza vanzarile si un holding de finantare care colecteaza fondurile de investitii

3) Preturile intersecteaza STN din 2 puncte de vedere:

- marimea preturilor la intrari reda puterea ei de a cumpara la preturi mici
- marimea preturilor la iesiri reflecta puterea STN de a vinde la preturi mari
- un determinant important al preturilor de transfer este impozitul pe profit care trebuie platit in diferite tari iar al doilea determinant important este nivelul dobanzii care este variabil de la o tara la alta
- implicatiile si consecintele acestei practici se contureaza prin privarea autoritatilor statale de importante incasari bugetare, afectarea unor obiective ale politicii economice a tarii gazda

4) Se apreciază că perturbările din sistemul valutar occidental nu pot fi explicate fără a lua în considerare practicile STN. Aceste practici sunt următoarele:

- transferarea lichidităților dintr-o monedă în alta
- contractarea împrumuturilor în țările unde nivelul dobânzii este redus și folosirea fondurilor în țările unde dobânzile sunt ridicate
- efectuarea pe scară largă a operațiunilor de amânare a plății în valute la cursuri în scădere și devansarea plății în valute cu cursuri în creștere, ceea ce le permite contractarea de împrumuturi în monede slabe pentru creșterea poziției debitoare și rambursarea urgentă în monede forte plasând capitalul în țările ale căror monede prezintă perspectiva sporirii poziției creditoare

Asemenea practici nu ar fi posibile dacă nu ar exista centralizarea organizatorică și tehnologică. STN tind să-și exercite puterea de monopol asupra principalelor piețe pe care activează.

Implicațiile STN în economia mondială

Influențele exercitate de STN în economia mondială pot fi sistematizate astfel:

- transferul factorilor de producție
- transferul capitalurilor
- transferul internațional de tehnologie
- transferul forței de muncă

Prin dispunerea geografică STN realizează transferul factorilor de producție între diferite țări. Transferul de capital are o importanță mai mare deoarece influențează efectuarea activității economice.

STN transferă progresul tehnic pe 3 canale:

- exportul produselor sale: bunuri, echipamente
- cedarea de brevete și licențe de fabricație
- instalarea directorilor

Deoarece factorul muncă are o mobilitate mai redusă STN îi acordă o atenție mai mică. În perioada postbelică STN au devenit forma dominantă pentru mișcările internaționale de capital și principalele centre de inițiere și coordonare a producției și schimbului. În practica internațională se utilizează următoarele categorii de stimulente:

- stimulente fiscale
- stimulente financiare
- măsuri nefinanciare

Cele mai răspândite sunt stimulentele fiscale care include amortizarea accelerată, exceptările și reducerile la plata unor impozite și taxe, dobânzi reduse. Stimulentele financiare se acordă în proceduri de cofinanțare sau acordări de credite în condiții avantajoase. Măsurile nefinanciare includ o varietate de forme:

- furnizarea de terenuri și alte elemente de infrastructură
- servicii de formare și consultanță
- crearea de zone speciale ce concentrează un complex de facilități acordate investitorilor
- crearea de parcuri tehnologice